

Carta dera Patz dirigida a l'ONU

Aquesta carta no és fruit de cap ideologia.

Es basa només en evidències.

Signar aquesta Carta no comporta cap vinculació ni compromís amb els promotors d'aquesta. Tant de bo, en canvi, que els que hi sintonitzin promoguin, pel seu compte, realitzacions concretes per la pau, a la llum d'aquestes evidències.

Amics, amigues,

Lèu toti desiram, des de lo més profund deth nòste èster, era patz. Maugrat tot, son ben evidents es tragics e contunhs trincaments dera patz entre es desparièrs pòbles deth mon. Non ei bric facil eth treball de cercar solucions adientes entà assolidà-la. I a molti obstacles.

Aguesta Carta dera Patz volerie remarcar quauqui principis que poguen ajudar a superar aguesti obstacles e aufrir, ara ora, uns fonaments, sus es quaus bastir mès solidament era patz.

I. Es contemporanis non auem cap eth tòrt des maus qu'an passat ena Istòria, pr'amor que non existiem.

II. ¿Per qué, donques, auem d'auer ressentiments es uns en contra d'es auti, se non auem cap de responsabilitat en aquerò que passèc ena Istòria?

III. Eliminadi aquesti ressentiments absurdi, ¿per qué non èster amics, e poder treballar atau amassa entà bastir globaument un mon mès solidari e mès agradiu entàs nòsti hilhs e entà nosati madeishi?

IV. Ei util conéisher ben era Istòria. Vedem, totun, que non podem recular. Vedem, tanben, que s'era Istòria aguesse estat diferenta, melhor o petjor, aquerò qu'a esdevengut aurie estat diferent. S'aurien produsit ath long des tempsi ues autes trobades, d'auti enlaci; aurien neishut d'autes persones, mès nosati non. Cap des qu'aué auem eth tresaur d'existir non existirie. Açò non vò pas insinuar qu'es maus ocasionadi pes nòsti dauancèrs non siguessen maus reaus. Les censuram, les repudiam e non les auem de voler repetir.

Era suspresa d'existir facilitarà qu'es presents mos esforcem damb gòi entà apraiar es conseqüències actuaus des maus anteriors a nosati.

V. Es èster umans, sonque peth hèt d'existir -en tot auer pogut non existir- auem ua relacion fundamentau: èster germans ena existència. Se non existim, non pederíem èster germàs consanguinis d'arrés. Dà-mos compde d'aguesta germanor primordiau ena existència, mos harà mès solidaris en tot daurí-mos ara societat.

VI. En organitzar ena actualitat es naues estructures socials que se considèren oportunes entà bastir ua societat mès fèrma e en patz, ei arriscat, fòrça còps, basà-les en ues autes mès antiquas, tot e qu'en d'auti moments les vedéssem mès adientes. Ei mès solid fundamentar es naues estructures sus unitats geografiques umanes, en tot evitar, atau, eth risc que s'embarren en eres madeishes, pr'amor qu'açò amie, lèu tostem, a desavinences de tota classe e tanben a guèrres.

VII. Er èster uman ei liure, intelligent e capable d'estimar. Er amor non se pòt obligar ne impausar, tanpòc pòt existir a cègues senon damb lucidesa. Sorgís liurament e clarament o non ei vertadèr. Tostemp que coartam era libertat de bèra persona o l'empedim era sabença, empediram que mos pogue estimar. Per tant, deféner, afavorir, desvolopar era libertat genuïna des individus, que supause en era madeisha ua dimension sociala corresponsabla atau com era sua sabença, ei propiciar era estima cordiau entre es persones, entà poder atau bastir melhor era patz.

VIII. Es representants actuaus des institucions qu'an perdurat ena Istòria, non son responsables d'aquerò que succedic en passat, pr'amor qu'eri non existien. Mès, entà afavorir era patz, aguesti representants an de lamentar publicament, quan sigue prudent, es maus e es injustícies que se cometeren per part d'aqueres institucions ath long dera Istòria. Tanben, an de compensar, institucionament, ena mesura possibla, es damnatges qu'ocasionèren.

IX. Es progenitors son es responsables d'auer dat era existéncia a d'auti èsters. Per tant, damb era collaboracion solidària dera societat, an de propiciar as hilhs, enquiara sua mòrt (especialment as discapacitats psiquics a as de volentat febla), es mejan e supòrts suficients e, principalement, deishà-les en eréncia un mon en patz tà que desvolopen era sua vida damb dignitat umana, pr'amor qu'es hilhs non an demanat d'existir.

D'un aute biais, es joeni an dret a èster motivadi e entusiasmadí ena alegria d'existir, damb er exemple des sòns pairs, dera sua familha e dera societat. Atau madeish, entà trabalhar en tot aprofundir enes tecnicas e sciéncias, damb era finalitat de que poguen, ara ora, colaborar entà assolidar un mon en patz.

Tanben, ei evident que non se poderà bastir globalement era patz en tant qu'en sen dera societat e laguens des familhas i age mensprètz envèrs mès dera mitat des sòns integrants: hemnes, mainadèra, vielhs e grop marginats. Per contra, eth reconeishement e respècte dera sua dignitat e des sòns drets afavorirà d'arténher era patz.

X. Un nombre creishent de païsi reconeishen actuaument que toti auem eth dret de pensar, d'exprimí-mos, d'amassà-mos liurament, en tot respectar tostem era dignitat e es drets des auti. Dera madeisha manèra, totun, cada èster uman a eth dret de víuer era sua vida en aquest mon d'ua manèra coèrrenta damb aquerò que pense sincèrament.

Es democràcies, donques, an de hèr un saut qualitatiu entà defensar, e propiciar tanben, que tota persona pogue víuer cossent damb era sua consciéncia, sense atemptar jamès era libèrtat de degun, ne provocar damnatges as auti ne a un madeish.

Sense ressentiments, des dera libèrtat, es evidéncias e era amistat, se pòt bastir era patz.

Gràcies, amics e amigues...

Pòstdata:

Ei treball des governants concentrar es sues guardades ath ben des contemporanis, dat que ja existissen e an dret a víuer era sua vida damb dignitat umana, sense qu'eth ben des presents ipotèque er equilibri ecologic deth futur.

Se ua nacion, gràcies as sòns politics, va cada còp melhor, es relacions entre es ciutadans actuaus se desvoloparàn d'ua manèra suau e gratificant, e neisheràn uns hilhs, es quaus se n'alegraràn de qu'eth país age progressat, ja que gràcies ad açò s'auràn dat es condicions precises entàs trobades des adults que possibilitèren er existir des hilhs. Se bères nacions, en cambi, non son ben governades, es relacions interpersonaus des adults qu'ara i viuen se desvoloparàn d'ua auta manèra, damb mès dificultats; d'ací, d'outes trobades, relacions, etc, e neisheràn uns auti èsters, diferents des qu'aurien neishut s'era nacion anèsse melhor. Es qu'auràn neishut en aquestes autes circumstàncies, poderàn alegrà-se tanben de qu'es causes non agen anat tan ben enes sòns país pr'amor que, senon, eri precisament non aurien estat engendrats. Ei clar qu'aguesti ciutadans nauí s'auràn d'esforçar entà melhorar era situacion quan siguen grans.

Ei evident, donques, qu'en quinsevolh país, es ciutadans de deman, siguen es que siguen -se son contents d'existir- se n'alegraràn tostemp d'aquerò qu'es governants respectius d'aué agen hèt ben o malament ja que, gràcies ad aquerò, eri auràn existit. Per tant, eth ben des contemporanis ei er objectiu mès important des governants.

1996 © UNIVERSITAS ALBERTIANA